



Universiteit
Leiden

The Netherlands

Like dust on the Silk Road: an investigation of the earliest Iranian loanwords and of possible BMAC borrowings in Tocharian

Bernard, C.B.A.S.

Citation

Bernard, C. B. A. S. (2023, April 20). *Like dust on the Silk Road: an investigation of the earliest Iranian loanwords and of possible BMAC borrowings in Tocharian*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3594385>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3594385>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Nederlandse samenvatting

Dit proefschrift heeft de contacten van het Tochaars met het oudste Iraans en met de taal van de zogeheten BMAC-cultuur tot onderwerp. De Tochaarse talen A en B vormen een tak van de Indo-Europese taalfamilie en werden tot het einde van het eerste millennium n.Chr. in het noordwesten van China, in het Tarimbekken in de huidige regio Xīnjiāng, gesproken. Hoewel ze nu zijn uitgestorven, zijn Tochaars A en B bekend door Boeddhistische handschriften die gevonden zijn aan het eind van de 19^{de} en aan het begin van de 20^{ste} eeuw. De Iraanse talen, zoals bijvoorbeeld Perzisch, Koerdisch en Balotsji, behoren bij de Indo-Iraanse tak van het Indo-Europees.

De contacten van het Tochaars met het oudste Iraans moeten hebben plaatsgevonden lang voor de vroegste attestatie van het Tochaars rond 500 n.Chr. De leenwoorden in het Tochaars die blijk geven van deze contacten kunnen namelijk voor het Proto-Tochaars, de gemeenschappelijke voorouder van Tochaars A en B, worden gereconstrueerd. Ook de Iraanse bron is niet direct geattesteerd: het gaat om een archaisch stadium van het Iraans dat niet direct is geattesteerd en gereconstrueerd moet worden op basis van de leenwoorden in het Tochaars. Eén van de conclusies van dit proefschrift is dat de klanksubstituties in de betreffende leenwoorden in hoge mate regelmatig zijn, zodat de Iraanse bron hoogstwaarschijnlijk één variëteit was en er geen noodzaak is om meerdere dialecten of ontleningsstadia binnen de Oud-Iraanse fase aan te nemen. Deze Oud-Iraanse variëteit heb ik “Oud-Steppe-Iraans” genoemd.

Hoofdstuk 1 bevat een korte inleiding tot het onderwerp en een discussie van de methodologie die gebruikt is om de genoemde leenwoorden te bestuderen.

Hoofdstuk 2 is hoofdzakelijk gewijd aan de bespreking van de Oud-Steppe-Iraanse leenwoorden (§2.1–2.5). Een aantal van deze woorden was al besproken in de wetenschappelijke literatuur, maar dit hoofdstuk bevat ook nieuw voorgestelde leenwoorden. Het corpus is onderverdeeld in verschillende categorieën: in totaal worden 28 leenwoorden als plausibel beoordeeld (§2.2), 12 als mogelijk (§2.3), 8 als moeilijk (§2.4), en 7 mogelijke leenwoorden worden verworpen (§2.5).

In het afsluitende deel van hoofdstuk 2 (§2.6) worden de kenmerken van het Oud-Steppe-Iraans besproken ten einde de fylogenetische positie van

deze variëteit binnen de Iraanse tak te bepalen. Oud-Steppe-Iraans lijkt de meeste innovaties te delen met het Ossetisch, zoals de palatalisering van **-θ̣i-*, wegval van **h* tussen klinkers met contractie van **aha* tot **ā*, verkorting van **ā* tot **a* voor **i*, en de vocalisering van **r* tot **ar*. Het Ossetisch lijkt nochtans niet direct uit het Oud-Steppe-Iraans te kunnen zijn voortgekomen omdat het Oud-Steppe-Iraans een verandering van **rd* naar **ld* heeft ondergaan die in het Ossetisch niet heeft plaatsgevonden. Bovendien betekent de Ossetische verwant van Oud-Iraans **māniia-* ‘echtgenoot’, terwijl de Oud-Steppe-Iraanse verwant ‘dienaar’ betekent. Omdat de Ossetische betekenis niet van die van het Oud-Steppe-Iraans kan worden afgeleid, moet het woord ‘dat van het huis’ hebben betekend in de voorouder van beide talen. De palatalisering van **-θ̣i-*, de contractie van **aha* tot **ā*, en de vocalisering van **r* tot **ar* hebben niet plaatsgevonden in het Khotanees-Tumšūqees, een tak van het Iraans die in de directe nabijheid van het Tochaars in het Tarimbekken is geattesteerd. Daarom kan het Khotanees-Tumšūqees niet van het Oud-Steppe-Iraans worden afgeleid, zodat het Oud-Steppe-Iraans waarschijnlijk niet in het Tarimbekken maar ten noorden ervan geplaatst moet worden.

Hoofdstuk 3 behandelt een kleine groep Tochaarse woorden die niet geërfd kunnen zijn, maar ook niet uit het Iraans afgeleid kunnen worden. In plaats daarvan lijken deze woorden uit de taal van het archeologisch complex Bactrië-Margiana (“Bactria-Margiana Archaeological Complex”, BMAC) ontleend te zijn. Het betreft hier voornamelijk woorden voor natuurlijke fenomenen, zoals een soort aarde, dierenamen, enz. In totaal worden 12 woorden besproken, waarvan er één wordt verworpen, omdat daarvoor een Iraanse herkomst waarschijnlijker is. Op basis van kleine verschillen in de fonologie worden deze woorden afgeleid uit een andere variant van de BMAC-taal dan de Indo-Iraanse woorden waarvoor herkomst uit de BMAC-taal is voorgesteld.

Op basis van de verschillen in de semantiek tussen de leenwoorden uit de BMAC-taal enerzijds en het Oud-Steppe-Iraans anderzijds wordt aangenomen dat het Tochaars eerst in contact was met de BMAC-taal en daarna met het Oud-Steppe-Iraans. De leenwoorden uit het Oud-Steppe-Iraans veronderstellen namelijk een militair en economisch dominante cultuur, en het lijkt onwaarschijnlijk dat de dierenamen uit de BMAC-taal pas daarna zouden zijn ontleend. De contacten van het Tochaars met het Khotanees-Tumšūqees zijn ook oud, maar moeten pas na die met het Oud-Steppe-Iraans

hebben plaatsgevonden, waarschijnlijk toen de sprekers van het Tochaars het Tarimbekken introkken.